

บทที่ 7

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1
2

สรุป

จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยทางสังคม-วัฒนธรรม, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ, ปัจจัยทางเทคโนโลยีอาหารและปัจจัยทางชีวภาพของเด็ก มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ขณะเดียวกัน ปัจจัยทางกายภาพจะไม่แสดงความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน นั่นคือ ปัจจัยทางกายภาพไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ทั้งนี้สามารถแยกรายละเอียดดังนี้ :-

1) ปัจจัยด้านสังคม-วัฒนธรรม

- การให้ความสนใจดูแล เด็กประจำวัน
- ความสนใจในการเลือกอาหารที่มีคุณค่าต่อ เด็ก
- การเลี้ยงดู เด็กโดยแม่ เด็ก
- ความสนใจในการเตรียมอาหารให้เด็ก
- การดูแล เรื่องอาหาร เด็กโดยแม่ เด็ก
- ความรู้ของแม่ เด็ก เกี่ยวกับอนามัยแม่และ เด็ก/โภชนาการ

2) ปัจจัยด้าน เศรษฐกิจ

- ความสามารถในการจัดซื้อจัดหาอาหารมาให้ เด็กรับประทานประจำวัน
(โปรตีน/คาร์โบไฮเดรต/ไขมัน)

- ฐานะทาง เศรษฐกิจในครัวเรือนโดยมวลรวม

3) ปัจจัยด้านชีวภาพของเด็ก

- ลักษณะชีวภาพของเด็กโดยมวลรวม
- จำนวนการเจ็บป่วยของเด็ก

- ระดับอายุของเด็ก
- 4) ปัจจัยด้าน เทคโนโลยีการอาหาร
 - การเก็บถนอมอาหาร
 - ประเภทของ เตาในการประกอบอาหาร

ขณะเดียวกัน ปัจจัยทั้ง 4 ด้านข้างต้นนี้ ในการอธิบาย ข้อมูลสาเหตุปัจจัยการขาดอาหารของเด็ก สามารถอธิบายโดยจัดกลุ่มตัวแปรได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

- 1) ปัจจัยฐานะทาง เศรษฐกิจในครัวเรือน
- 2) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

ทั้งนี้ได้จัดแบ่งกลุ่มโดย ฐานะทางเศรษฐกิจ จะพบจากความสัมพันธ์ของตัวแปรเรื่องความสามารถจัดซื้อจัดหาอาหารมาให้ลูกประจำวัน (โปรตีน/คาร์โบไฮเดรต/ไขมัน), การถนอมอาหาร (เหตุที่นำ เรื่องการถนอมอาหารมารวมอยู่ในหมวดฐานะทาง เศรษฐกิจเนื่องด้วยพิจารณา เห็นว่าการถนอมมีอยู่ เฉพาะประ เภทแช่ตู้ เย็น เท่านั้นที่พบและขณะ เดียวกันครัวเรือนที่มีการเก็บถนอมอาหารประ เภทนี้ น่าจะเป็นครัวเรือนที่ฐานะทาง เศรษฐกิจดีนั่นเอง), ฐานะทาง เศรษฐกิจโดยมวลรวมของครัวเรือน, การใช้ประ เภทของ เตาในการปรุงอาหาร (เหตุที่นำ เอา เรื่องประ เภทของ เตมาจัดหมวดหมู่ใน เรื่องฐานะทาง เศรษฐกิจเนื่องด้วย พบว่า การใช้ เตาแก๊สน่าจะ เป็นครัว เรือนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี ดังนั้น เรื่องของการใช้ เตานี้จึง เป็นเครื่องแสดงฐานะทาง เศรษฐกิจประการหนึ่ง)

ส่วนปัจจัยฐานะทางสังคมและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาตัวแปร โดยมวลรวมแล้ว เป็นเรื่องของ

- ก) ความสนใจดูแลเด็กและอาหารเด็ก
- ข) ความรู้ของแม่ เด็กค่านอนนมแม่และ เด็ก/การโภชนาการ

เรื่องความสนใจดูแลเด็ก และใน เรื่องอาหารเด็ก มีตัวแปรที่นำมาจัดใน เรื่องนี้คือ ระดับความสนใจดูแล เด็กประจำวัน, การให้ความสนใจ เลือกอาหารที่มีคุณค่าแก่เด็ก, การให้ความสนใจเตรียมอาหารสำหรับ เด็ก, ลักษณะชีวภาพของเด็ก (เหตุที่นำลักษณะชีวภาพมา

จำแนกในหมวดหมู่นี้ เนื่องด้วยลักษณะชีวภาพของเด็กที่คิมนำจะขึ้นอยู่กับ การดูแล เอาใจใส่ของ แม่เด็ก นั่นคือ แม่เด็กที่ดูแลเอาใจใส่เด็กจะมีลักษณะชีวภาพดี ลักษณะชีวภาพจึง เป็น เครื่องแสดงถึงการดูแลสนใจเด็กประการหนึ่ง). การเลี้ยงดูเด็กโดยแม่เด็ก (การแบ่งงานกัน ทำในครัวเรือน), การดูแลเรื่องการ กินอาหารโดยแม่เด็ก, จำนวนการเจ็บป่วยของเด็ก (เหตุที่นำมาจำแนกในกลุ่มนี้ เนื่องด้วย เหตุผลเดียวกันกับกรณีลักษณะชีวภาพของ เด็ก), ระดับ อายุของเด็ก (เหตุที่นำมาจำแนกในกลุ่มนี้ เนื่องด้วย กลุ่มอายุเป็น เครื่องแสดงถึงความสนใจ ดูแลเด็ก เช่นเดียวกัน คือ เด็กที่มีกลุ่มอายุสูงขึ้นไป แม่ก็จะขาดการเอาใจใส่ดูแล ซึ่งตรงข้ามกับ เด็กในกลุ่มอายุน้อย

เรื่องความรู้ของแม่เด็ก พบว่า ปัจจัยเรื่องความรู้ของแม่เด็กเกี่ยวกับอนามัยแม่ และเด็ก/การโภชนาการ มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของเด็ก

ลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในเชิง เป็นเหตุ เป็นผลกับภาวะโภชนาการของเด็ก นั่นคือ ปัจจัยทั้ง 3 ประการมีผลโดยตรงต่อภาวะโภชนาการของเด็ก

นอกจากนั้นข้อมูลจากกรณีศึกษาพบข้ออธิบายถึงฐานะทางเศรษฐกิจ และความรู้ของ แม่เด็กด้านอนามัยแม่และเด็ก/โภชนาการ จะมีผลต่อความสนใจดูแลเด็กและเรื่องอาหารเด็ก ขณะเดียวกันความสนใจดูแลเด็กและเรื่องอาหารเด็กจากข้อมูลกรณีศึกษายังพบว่า มีลักษณะพื้นฐาน ที่มีผลต่อความสนใจดูแลดังกล่าว คือ ภาวะที่ขาดการมองเห็นเด็ก เป็นปัจจัยหลักของครัวเรือน ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เด็กเท่าที่ควร และอีกประการหนึ่งคือ ภาวะการไม่ให้ความสำคัญใน เรื่องอาหาร

อภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้ อาศัยแนวคิดทฤษฎีโครงสร้าง-การหน้าที่ (Structural-Functional Theory) มาประกอบการศึกษา ทั้งเพื่อนำสู่กรอบแนวคิด และการอธิบาย สาเหตุปัจจัยการขาด อาหารของเด็กก่อนวัยเรียน และเมื่อนำผลการศึกษาอภิปราย เทียบเคียงกับทฤษฎีดังกล่าว พบว่า สามารถอภิปรายได้ เช่นเดียวกันกล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของการกระทำทางสังคม (The Structure of social Action) ซึ่ง Parsons อธิบายถึงผู้กระทำ (Actor) จะมีวิธีการ บรรลุเป้าหมาย (Goal Seeking) หลาย ๆ วิธี (Alternative Means) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ตลอดจนความคิด นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์

ต่าง ๆ (Situation Condition) ในสังคม ขณะเดียวกัน จากการศึกษาสาเหตุปัจจัยของการขาดอาหารของเด็ก ซึ่งเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูเด็กในครัวเรือนหรือการเลี้ยงดูของแม่เด็ก ทั้งนี้ นับเป็นผู้กระทำ (Actor) จะมีวิธีการเลี้ยงดู อันจะนำไปสู่การที่เด็กจะสมบูรณ์หรือขาดอาหาร (Goal Seeking) ด้วยวิธีการด้วยลักษณะที่แตกต่างกันไปหลาย ๆ รูปแบบ (Alternative Means) เช่น กรณีพบว่า มีการให้อาหารเด็กเพียงเฉพาะมือเข้า-เย็น ถึงร้อยละ 16.0 ในขณะที่ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 84.0 จะให้อาหารเด็กครบมือเข้า-เที่ยง-เย็น หรือบางกลุ่มไม่ให้นมแม่แก่ลูกเลย มีถึงร้อยละ 20.0 หรือบางกลุ่มของแม่เด็ก มีการห้ามเด็กกินปลา เมื่ออายุต่ำกว่า 1 ขวบ หรือพูดคำว่าปลาไม่ได้ พบว่ามีถึงร้อยละ 18.7 ดังนั้น เป็นต้น กล่าวคือจะมีวิธีการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันไปหลาย ๆ ประการ หลาย ๆ วิธีการ ดังตัวอย่างที่หยิบยกให้เห็นดังกล่าว

ทั้งนี้ ภายใต้การกระทำหรือพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กนี้ พบว่า การเลี้ยงดูเด็กที่นำสู่ภาวะขาดอาหารซึ่งเทียบเคียงได้เป็นเป้าหมาย (Goal Seeking) นั้น จะมีปัจจัยสาเหตุหรือปัจจัยที่เข้ามาเป็นตัวกำหนด ซึ่งมีการอธิบายจากแนวคิดทฤษฎี นั่นคือ จะขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน ค่านิยม ความคิด และยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์ต่าง ๆ และมีเรื่องของสถานภาพและบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้อง ในเรื่องของการทำงานทางสังคม (Social Action) ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า สามารถอธิบายได้โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนี้ นั่นคือ พบว่า พฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กที่นำไปสู่การขาดอาหารของเด็กนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์ (Situation Condition) อันได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจในครัวเรือน นอกจากนั้น ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในตัวบุคคล ในที่นี้ คือค่านิยม ความคิด ความเข้าใจต่าง ๆ กล่าวคือ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจในด้านโภชนาการของแม่เด็ก นอกจากนั้น ยังขึ้นอยู่กับความสนใจเด็กและอาหารเด็กโดยมีผลสืบเนื่อง จากลักษณะความคิดที่ขาดการให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าวหรือมองไม่เห็นความสำคัญ แม่เด็กมักจะมีแนวโน้มว่าเรื่องอาหารไม่ใช่เรื่องสำคัญ จะดูแลอย่างไรก็ได้ ตลอดจนถึงว่าการเลี้ยงดูเด็กเป็นไปตามหน้าที่ สามารถเลี้ยงให้อยู่รอดได้ในวันหนึ่ง ๆ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ดังนั้น เป็นต้น ซึ่งโดยสรุปกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่สามารถใช้ทฤษฎีมาอธิบายได้ นั่นคือ พฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กที่เกิดภาวะขาดอาหารนี้ ซึ่งเป็น Alternative Means ประการหนึ่งของ Actor จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเศรษฐกิจในครัวเรือน และขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของบรรทัดฐานค่านิยม ความคิด ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าเป็นเรื่องของความคิด ความรู้ ความเข้าใจในด้านโภชนาการของแม่เด็ก การขาดความสนใจเด็กและอาหารเด็กอันมีพื้นฐานมาจากทัศนคติ หรือความคิดในการมองไม่เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ ซึ่งนับเป็น Value Orienta-

tion ประการหนึ่ง นอกจากนั้นยังพบว่า เจือปนของแต่ละส่วนมีผลกระทบซึ่งกันและกัน ทั้งนี้สามารถเทียบเคียงกับแนวความคิดทฤษฎี โครงสร้าง-การหน้าที่ของ Parsons ได้ อีกส่วนหนึ่ง แม้จะไม่โดยตรงนัก กล่าวคือ ในกรณีที่ว่า ในสังคมเป็นหน่วยซึ่งต้องประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ และจะมีหน้าที่ (Function) รวมทั้งมีผลกระทบซึ่งกันและกัน หรือการมีการประสานสอดคล้องกันภายในสังคม หรือระบบสังคม (Social System) โดยจากการศึกษาพบว่า ความรู้ของแม่ เกี่ยวกับการโภชนาการและสภาพทาง เศรษฐกิจในครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อการศึกษาความสนใจเด็ก และอาหารเด็ก นอกจากนั้นการขาดความสนใจดังกล่าว ยังมีผลมาจากความคิดหรือทัศนคติในการมองไม่เห็นความสำคัญในเรื่องอาหาร และการมองไม่เห็นความสำคัญในเรื่องการดูแลเด็ก ขณะเดียวกันหากพิจารณาสังคมในระดับครอบครัวจะนับได้ว่าแต่ละส่วนจะมีการหน้าที่ (Function) และมีการประสาน มีผลกระทบซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการปรับใช้ การอธิบาย จากที่ Parsons อธิบาย สังคมทั้งสังคม หรือระบบสังคม ซึ่งพบว่าจำเป็นต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ มีหน้าที่และประสานสอดคล้องกัน ดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้น Parsons ยังได้กล่าวถึงมีระบบอื่น ๆ เข้ามาประสาน มีหน้าที่เช่นเดียวกันดังได้กล่าวในบทของแนวคิดทฤษฎีในบทต้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1) แม้ว่าปัญหาในเรื่องรายได้ในครัวเรือนจะนับได้ว่าเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ค่อนข้างยาก เนื่องด้วยเป็นปัญหาในระดับประเทศ และมีความเกี่ยวเนื่องกับสาเหตุหลาย ๆ ประการ อย่างไรก็ตาม ควรจะมีหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นของเอกชนหรือรัฐ ได้ให้การช่วยเหลือ ในเชิงสงเคราะห์แก่แม่เด็ก หรือครอบครัวที่มีปัญหาอย่างมาก เช่น ในรายที่แม่เด็กรับภาระเพียงผู้เดียวในการเลี้ยงเด็ก และเด็กมีภาวะขาดอาหารรุนแรง เป็นต้น ขณะเดียวกัน การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ขึ้นอยู่กับหลักการส่งเสริมให้ครอบครัว หรือแม่เด็กช่วยเหลือตนเองได้ ในที่สุด หากใช้การช่วยเหลือ สงเคราะห์ในลักษณะ "แจก" ขณะเดียวกันอาจจะส่งเสริมอาชีพ ให้แก่ชาวบ้านในชุมชนแออัด เช่น อาชีพในเชิงวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวประการหนึ่ง

2) ปัญหาในเรื่องของการขาดความสนใจ ในเรื่องของอาหารและเด็ก ตลอดจนการขาดความรู้ของแม่เด็ก ควรจะมีการรณรงค์ให้ความรู้ เผยแพร่ ความเข้าใจแก่แม่เด็กในเรื่อง เด็ก และการโภชนาการ เพื่อกระตุ้นเตือนให้แม่เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญมากขึ้น อาจจะทำอาศัยการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าว นอกจากนั้น ควรจะเข้ากระตุ้นเตือน หรือร่วมสร้าง เสริมกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนสอดแทรกความรู้ความ เข้าใจแก่แม่เด็กเพื่อ เสริมสร้างการแก้ปัญหา เด็กขาดอาหาร โดยชาวบ้านมีส่วนร่วม รับทราบปัญหา และร่วมแก้ไขปัญหานั้นไปด้วย อาจจะเป็นการทำงานของหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน ขณะเดียวกันสิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ควรทำความเข้าใจสภาพชุมชน และมีวิธีปฏิบัติงานที่สอดคล้องและ เหมาะสมกับลักษณะชุมชน

เชิงระ เบบิววิธี

ในการศึกษาครั้งนี้ พยายามที่จะหาข้ออธิบาย เกี่ยวกับสาเหตุปัจจัยการเกิดภาวะขาดอาหารของเด็กซึ่งอาศัยข้อมูลใน เชิงปริมาณ เป็นหลัก กรณีข้อมูลใน เชิงคุณภาพ จะใช้ประกอบการอธิบายให้เข้าใจ กระบวนการของปัญหาให้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในการที่จะทำความเข้าใจปัญหาการขาดอาหารของเด็กที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจถึง เรื่องของวิถีชีวิตของชาวบ้าน ตลอดจนพฤติกรรมการกินในครัวเรือน ในแง่มุมต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น ควรมีการศึกษาต่อไปถึงลักษณะ วิถีชีวิต ตลอดจนพฤติกรรมการกิน ที่เกี่ยวข้องกับการขาดอาหารดังกล่าว ในลักษณะอาศัยการศึกษาในแนวมานุษยวิทยา เป็นหลัก ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจ และได้ภาพรวมของข้อมูลหลากหลายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพของชุมชนแออัดมีลักษณะความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพปัญหาต่าง ๆ ค่อนข้างสลับซับซ้อน จำเป็นต้องมีข้ออธิบาย ให้มากขึ้นกว่าข้อมูลที่มีการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ในปัจจุบัน ทั้งนี้การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพอาจจะทำได้หลายลักษณะ เช่น อาศัยการสังเกต, การทำประวัติชีวิต (Life history) การพูดคุยซักถาม ตลอดจนใช้ชีวิตในชุมชน ทำการจดบันทึกอย่างค่อเนื่อง (field note) เป็นต้น